

Dichter en dwars

Als ik dit schrijf zit ik midden in de voorselectie van de Turingprijs. Duizenden gedichten van duizenden mensen, het is de prijs van poëtisch gestemd Nederland. Het duizelt me een beetje maar toch ook weer niet want het gekke is, veel van die gedichten lijken op een of andere manier op elkaar. Er is kennelijk toch maar een beperkt aantal onderwerpen waarover mensen dichten. Op nummer één staat nog steeds onverbidde de liefde: aan of uit, smachtend of vervuld. Dan de dood, gesecondeerd door thema's als ziekte of Alzheimer. Ook kom ik talloze gedichten tegen waarin de maker een of ander mysterieus moment beleeft, in de natuur meestal maar ook wel eens gewoon op straat, tussen de mensen. En verder zijn er legio gedichten waarin de dichter of dichteres ons aanbeveelt tevreden te zijn met wat we hebben, of ons heil bij hogere machten te zoeken. Wat me al met al opvalt, is dat er zo weinig dwarse gedichten tussen zitten. De meeste makers beginnen kennelijk met de beste bedoelingen aan zo'n vers. Het moet mooi, verheven, opbouwend zijn. En zelfs de sombere verzen hebben vaak een voorspelbaar karakter: men is verlaten, de wereld deugt niet en dat is treurig en stemt tot melancholie. Natuurlijk zitten er ook verzen bij waarin de maker met de taal speelt, maar het gros van de ingezonden gedichten is vooral inhoudelijk: men wil iets vertellen, een gevoel overbrengen. En zelden zit er een gedicht bij waarvan je denkt: we moeten direct het adres van de maker zien op te sporen anders gaat het daar mis. Of misschien is het tijd om de politie in te lichten. En dat terwijl interessante poëzie toch vaak juist tegendraads is. Neem Baudelaire, de vader van de moderne dichtkunst. Haalde Satan als bondgenoot binnen en schreef verzen die tot in de jaren vijftig in Frankrijk verboden waren. Fernando Pessoa fulmineerde dan weer tegen metafysica en hogere gedachten. Lucebert: 'in deze tijd heeft wat men altijd noemde/ schoonheid schoonheid haar gezicht verbrand'. En Ilja Leonard Pfeijffer schrijft niet over mooie vrouwen die zijn hoofd op hol brengen maar over 'meurende sleuven'. Feit is dat nogal wat belangwekkende poëzie tegen de haren in strijkt. Soms fijntjes, vaak ook hardhandig. Maar intussen associëren de meeste mensen zo te zien poëzie nog altijd met schoonheid en verheven gevoelens. Ook het woordenboek waarin ik bij 'poëtisch' lees: dichterlijk mooi' en 'verheffend'. Zo schiet het natuurlijk niet op. Kom op jongens, ga eens dwarsliggen, zet je verstand en je smaak uit en keer je gedachten binnenstebuiten. Laten we het hardnekkigste misverstand in de dichtkunst nu eindelijk eens de wereld uit helpen!

Awater, jun. 2012

Rob Schouten

Hans van de Waarsenburg
Schaduwgrens

Wereldbibliotheek, 2011
64 pagina's, 15,90

OKSELS ALS RIVIEREN

door Edwin Fagel

In de verschillende bundels die de Helmondse dichter Hans van de Waarsenburg heeft gepubliceerd ging het niet zelden over eeuwige onderwerpen als de eindigheid en sterfelijkheid – en nu de dichter de zeventig nadert is dat onderwerp alleen maar pregnanter geworden. Van de Waarsenburgs nieuwe bundel draagt de veelzeggende titel *Schaduwgrens*. De lading van dit woord wordt op verschillende manieren uitgebuit. Het meest expliciet gebeurt dat in 'Ik was nog niet wakker', een reeks die zich in een soort schemertoestand afspeelt en die dan ook vol zit met droomachtige beelden:

Dat schijngraven in lege buidels. Ik was
Nog niet wakker en zag haar liggen in roze
Doodskledij. Een duim tegen de verstijfde
Lippen. Gestuiterd lijk dat op stand spreekt.

Vergetelheid is een ander thema dat vaak de kop opsteekt. De bundel opent bijvoorbeeld met een reeks gedichten over een consul die zich bedrinkt om een verdriet te vergeten: 'Hij vult liefdevol de dorstorganen/ Slikt het verdriet in slokken en wil/ Sterven in een doodskrimp van/ Alcohol'. Dat verdriet betreft, zo blijkt uit de afsluitende gedichten, een gestorven geliefde. De eenzaamheid van de hoofdfiguur wordt benadrukt door zijn beroep. Doordat dit beroep voortdurend wordt herhaald, wordt de hoofdfiguur van deze gedichten ook ontmenselijkt. Het maakt de figuur grotesk, zoals hij zweet met 'oksels als rivieren'. Sowieso vloeien de lichaamssappen rijkelijk in deze bundel – een accentuering, lijkt me, van de sterfelijkheid van het lichaam.

De regels van Van de Waarsenburg doen klassiek aan. Qua vorm (vormvaste regels, die allemaal consequent met een hoofdletter beginnen) en qua inhoud (veel verwijzingen naar mythologische figuren en de Bijbel). Af en toe scheert hij zelfs akelig dicht langs het cliché. Maar vaker formuleert hij verrassend raak en is het gekozen beeld precies goed: 'Heuvels die glooien zie ik en soms zwemmen er/ Vissen doorheen. Mooie vissen die naar me zwaaien.'